

XÂY DỰNG ĐỘI NGŨ CÁN BỘ ĐỐI NGOẠI TOÀN DIỆN, HIỆN ĐẠI, NGANG TÂM NHIỆM VỤ

PHẠM QUANG HIỆU*

Công tác đối ngoại thời gian qua luôn được đánh giá là một trong những “điểm sáng”, đóng góp không nhỏ vào thành công chung của đất nước. Trong bối cảnh tình hình thế giới có nhiều biến động khó lường như hiện nay, để triển khai thành công đường lối đối ngoại được Đảng ta đề ra tại Đại hội XIII (tháng 1- 2021), việc xây dựng một nền ngoại giao toàn diện, hiện đại, trong đó trọng tâm là phát triển đội ngũ cán bộ đối ngoại có bản lĩnh chính trị vững vàng, nắm vững chuyên môn, thông thạo kỹ năng, ngày càng chuyên nghiệp, sáng tạo và năng động thích ứng với tình hình, đóng vai trò quan trọng hơn bao giờ hết.

Thách thức cũ, vận hội mới và vai trò tiên phong của đối ngoại Việt Nam

Thế giới đã bước sang thập niên thứ ba của thế kỷ XXI với những biến động phức tạp và đa chiều, tác động sâu sắc đến môi trường hòa bình, an ninh và phát triển của đất nước. Dịch bệnh COVID-19 tác động nghiêm trọng, sâu rộng chưa có tiền lệ đến tình hình kinh tế, chính trị, xã hội ở mỗi quốc gia, khu vực và toàn cầu. Kinh tế thế giới rơi vào suy thoái, cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn ngày càng quyết liệt kể từ sau Chiến tranh lạnh. Các trào lưu chống toàn cầu hóa, trào lưu dân túy, bảo hộ thương mại vốn xuất hiện từ trước, càng có điều kiện phát triển mạnh mẽ. Tình hình Biển Đông tiếp tục có nhiều phức tạp mới, vẫn tiềm ẩn những nguy cơ đối với hòa bình, ổn định ở khu vực. Bên cạnh dịch bệnh COVID-19, các thách thức an ninh phi truyền thống khác nổi lên gay gắt, như vấn đề an ninh nguồn nước, thiên tai, lũ lụt... tác động mạnh đến khu vực Đông Nam Á, trong đó có Việt Nam.

Trong bức tranh mang nhiều mảng màu xám đỏ, vẫn có những gam màu tươi sáng cho niềm tin và hy vọng. Trên bình diện thế

giới, hòa bình, hợp tác và phát triển vẫn là xu thế lớn và là khát vọng cháy bỏng của nhân dân các nước yêu chuộng hòa bình. Châu Á - Thái Bình Dương tiếp tục khẳng định là khu vực phát triển kinh tế năng động, là động lực của tăng trưởng và liên kết toàn cầu và có tầm ảnh hưởng về chính trị ngày càng gia tăng. Hiệp hội các quốc gia Đông Nam Á (ASEAN) củng cố đoàn kết, thích ứng nhanh với nhiều biến động mạnh của tình hình quốc tế, đặc biệt là tác động của dịch bệnh COVID-19 và cạnh tranh chiến lược giữa các nước lớn, tiếp tục giữ vững vai trò trung tâm ở khu vực và nỗ lực xây dựng Cộng đồng đoàn kết, tự cường, thịnh vượng, hướng về người dân, lấy người dân làm trung tâm để vững bước tiến lên với tầm nhìn mới sau năm 2025 về một khu vực hòa bình, an ninh, ổn định, phát triển bền vững, tăng trưởng bao trùm và tiến bộ xã hội.

Ở trong nước, mặc dù không thể tránh khỏi tác động của dịch bệnh COVID-19

* ThS, Trợ lý Bộ trưởng, Vụ trưởng Vụ Tổ chức - Cán bộ, Bộ Ngoại giao

trong bối cảnh toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế sâu rộng, nhưng nhìn chung Việt Nam đã kiểm soát tốt tình hình dịch bệnh, tạo nên tăng quan trọng cho việc thực hiện thắng lợi các mục tiêu ổn định và phát triển kinh tế - xã hội. Quan trọng hơn hết, đó là thể và lực mới của Việt Nam sau 35 năm đổi mới; sự vững mạnh, đoàn kết của cả hệ thống chính trị; sự tin tưởng, đồng hành, ủng hộ của nhân dân cũng như sự trưởng thành, nhiệt huyết của đội ngũ cán bộ các cấp, trong đó có đội ngũ cán bộ đối ngoại. Đây là những tiền đề vững chắc để Việt Nam tự tin bước vào năm 2021 và những năm tiếp theo với tâm thế mới, vận hội mới.

Năm 2021 là năm đầu tiên Việt Nam triển khai Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng, Kế hoạch phát triển kinh tế - xã hội giai đoạn 2021 - 2025 và Chiến lược phát triển kinh tế - xã hội giai đoạn 2021 - 2030, tạo nên tăng thực hiện khát vọng phát triển, nâng cao vị thế quốc tế của nước ta. Đại hội XIII của Đảng đã xác định đối ngoại “tiếp tục phát huy vai trò tiên phong trong việc tạo lập và giữ vững môi trường hòa bình, ổn định, huy động các nguồn lực bên ngoài để phát triển đất nước, nâng cao vị thế và uy tín của đất nước”. Theo đó, một trong những ưu tiên của đối ngoại Việt Nam trong năm 2021 là tổ chức triển khai đường lối đối ngoại của Đại hội XIII của Đảng, tiếp tục hội nhập quốc tế sâu rộng, làm sâu sắc quan hệ với các nước, phân đầu đạt mục tiêu bảo vệ vững chắc chủ quyền và toàn vẹn lãnh thổ, góp phần củng cố môi trường hòa bình, huy động các nguồn lực bên ngoài phục vụ phát triển, nâng cao vị thế của đất nước⁽¹⁾.

Trước yêu cầu nhiệm vụ đó, nhằm bảo đảm thực hiện thắng lợi các mục tiêu đối ngoại của đất nước trong thời gian tới, Báo cáo chính trị tại Đại hội XIII của Đảng đã đặt ra yêu cầu: “Nâng cao bản lĩnh, phẩm chất, năng lực, phong cách chuyên nghiệp, đổi mới sáng tạo của đội ngũ cán bộ làm công tác đối ngoại và hội nhập quốc tế; chủ động thích ứng trước chuyển biến của tình

hình; tăng cường cơ chế phối hợp chặt chẽ giữa các kênh và các cơ quan đối ngoại, đẩy mạnh, nâng cao hiệu quả công tác đối ngoại và hội nhập quốc tế” và “xây dựng nền ngoại giao toàn diện, hiện đại với ba trụ cột là đối ngoại đảng, ngoại giao nhà nước và đối ngoại nhân dân”⁽²⁾.

Có thể thấy, nhiệm vụ đặt ra đối với công tác đối ngoại của Việt Nam trong thời gian tới hết sức nặng nề, đòi hỏi sự lãnh đạo, chỉ đạo sát sao của lãnh đạo Đảng, Nhà nước nói chung và lãnh đạo Bộ Ngoại giao nói riêng, sự tham gia, phối hợp đồng bộ, hiệu quả trên mọi lĩnh vực của các bộ, ngành, địa phương, nhất là sự nỗ lực, phấn đấu, quyết tâm của đội ngũ cán bộ ngoại giao nói riêng và đội ngũ làm công tác đối ngoại nói chung trên tất cả các mặt trận.

Yêu cầu xây dựng đội ngũ cán bộ đối ngoại chuyên nghiệp, hiện đại, ngang tầm nhiệm vụ

Ngành ngoại giao Việt Nam luôn giữ một vai trò quan trọng trong sự nghiệp cách mạng của dân tộc. Ngay từ những ngày đầu thành lập Chính phủ lâm thời nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, ngành ngoại giao vô cùng vinh dự và tự hào được Chủ tịch Hồ Chí Minh khai sinh cũng như trực tiếp dẫn dắt, chỉ dạy. Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn đặc biệt coi trọng công tác cán bộ và luôn đặt công tác cán bộ lên vị trí hàng đầu trong xây dựng Đảng và chính quyền nhà nước. Người chỉ rõ: “cán bộ là cái gốc của mọi công việc”⁽³⁾; “Muôn việc thành công hoặc thất bại, đều do cán bộ tốt hoặc kém”⁽⁴⁾; “Bất cứ chính sách, công tác gì nếu có cán bộ tốt thì

(1) Phạm Bình Minh: “Đối ngoại Việt Nam 2020: Bản lĩnh và tâm thế mới”, <https://baochinhphu.vn/Tin-noi-bat/Doi-ngoai-Viet-Nam-2020-Ban-linh-va-tam-the-moi/418603.vgp>

(2) Báo cáo chính trị của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XII tại Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng

(3), (4) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội, 2011, t. 5, tr. 309, 280

thành công, tức là có lãi. Không có cán bộ tốt thì hồng việc, tức là lỗ vốn”⁽⁵⁾.

Quan triệt tư tưởng của Người, những năm qua, Đảng ta luôn chú trọng xây dựng và nâng cao chất lượng đội ngũ cán bộ các cấp. Ngay từ năm 1997, tại Hội nghị Trung ương 3 khóa VIII, Đảng ta đã ban hành Nghị quyết số 03-NQ/TW, ngày 18-6-1997, về chiến lược cán bộ thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước. Hai mươi năm sau, trên cơ sở tổng kết, đánh giá toàn diện kết quả thực hiện Nghị quyết Trung ương 3 khóa VIII, Hội nghị Trung ương 7 khóa XII đã thông qua Nghị quyết số 26-NQ/TW, ngày 19-5-2018, về tập trung xây dựng đội ngũ cán bộ các cấp, nhất là cấp chiến lược, đủ phẩm chất, năng lực và uy tín, ngang tầm nhiệm vụ. Nghị quyết nêu rõ: Nhìn chung, đội ngũ cán bộ có lập trường tư tưởng, bản lĩnh chính trị vững vàng, có đạo đức, lối sống giản dị, gương mẫu, có ý thức tổ chức kỷ luật, luôn tu dưỡng, rèn luyện, trình độ, năng lực được nâng lên... Nhiều cán bộ năng động, sáng tạo, thích ứng với xu thế hội nhập, có khả năng làm việc trong môi trường quốc tế... Tuy nhiên, năng lực của đội ngũ cán bộ chưa đồng đều, có mặt còn hạn chế, yếu kém; nhiều cán bộ, trong đó có cả cán bộ cấp cao thiếu tính chuyên nghiệp, làm việc không đúng chuyên môn, sở trường; trình độ ngoại ngữ, kỹ năng giao tiếp và khả năng làm việc trong môi trường quốc tế còn nhiều hạn chế⁽⁶⁾.

Tiến trình hội nhập quốc tế của Việt Nam ngày một sâu rộng hơn, không chỉ có những thời cơ, thuận lợi mà còn phải đối mặt với nhiều thách thức, khó khăn. Để hội nhập quốc tế của Việt Nam ngày càng đi vào thực chất, hiệu quả hơn, Nghị quyết Hội nghị Trung ương 7 khóa XII chỉ rõ: Thời gian tới cũng là giai đoạn chuyển giao thế hệ từ lớp cán bộ sinh ra, lớn lên, được rèn luyện, trưởng thành trong chiến tranh, chủ yếu được đào tạo ở trong nước và tại các nước xã hội chủ nghĩa, sang lớp cán bộ sinh ra, lớn lên, trưởng thành trong hòa bình và được đào tạo

từ nhiều nguồn, nhiều nước có thể chế chính trị khác nhau. Do đó, xuất hiện những thuận lợi, đồng thời cũng làm nảy sinh nhiều khó khăn, thách thức đối với đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý nói chung và đội ngũ cán bộ đối ngoại ở các cơ quan Trung ương nói riêng khi phải làm việc trong môi trường quốc tế. Về cơ bản, những cán bộ lãnh đạo, quản lý có lập trường chính trị vững vàng, kiên định với sự nghiệp cách mạng, song thường gặp nhiều khó khăn về trình độ ngoại ngữ, tin học, luật pháp quốc tế khi làm việc trong môi trường quốc tế hiện nay.

Chiến lược hiện đại hóa ngành ngoại giao và định hướng xây dựng nguồn nhân lực hiện đại

Trong thời gian tới, ngành ngoại giao Việt Nam cần xác định, làm sâu sắc thêm nội hàm của khái niệm “nền ngoại giao toàn diện, hiện đại” để có thể tham mưu và triển khai hiệu quả hơn nữa đường lối, chính sách đối ngoại của Đảng và Nhà nước.

“Ngoại giao toàn diện” trước hết thể hiện ở lĩnh vực, phương thức hoạt động và chủ thể triển khai các hoạt động ngoại giao trong bối cảnh tình hình mới. “Ngoại giao hiện đại” cũng thể hiện ở nội dung, phương pháp triển khai, cách thức quản trị của ngoại giao, trong đó nhấn mạnh sự thích ứng với các yếu tố, như ứng dụng công nghệ thông tin, ngoại giao số, ngoại giao trực tuyến, ngoại giao thượng đỉnh... Tuy nhiên, “ngoại giao hiện đại” không chỉ đơn thuần là ứng dụng công nghệ số, công nghệ thông tin để thích ứng và phát huy những thành quả của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư (Công nghiệp 4.0), mà còn là quá trình đổi mới toàn diện, không chỉ ở Bộ Ngoại giao mà còn ở tất cả các cơ quan làm công tác đối ngoại trong hệ thống chính trị.

(5) Hồ Chí Minh: *Toàn tập*, Sđd, t. 6, tr. 356

(6) Văn kiện Hội nghị lần thứ bảy Ban Chấp hành Trung ương khóa XII, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội, 2018, tr. 47

Triển khai Chương trình hành động của Hội nghị Ngoại giao lần thứ 30 (năm 2018), trong hơn hai năm qua, Bộ Ngoại giao đã tích cực nghiên cứu, tìm hiểu, trao đổi kinh nghiệm với các bộ, cơ quan cũng như với Bộ Ngoại giao một số quốc gia trên thế giới để xây dựng và bắt đầu đưa vào vận hành Chiến lược hiện đại hóa Bộ Ngoại giao, dựa trên bốn trụ cột: 1- Hiện đại hóa nguồn nhân lực - xây dựng đội ngũ cán bộ bản lĩnh, chuyên nghiệp, sáng tạo và kỷ luật; 2- Hiện đại hóa tổ chức bộ máy - xây dựng tổ chức bộ máy tinh gọn, hiệu quả, linh hoạt thích ứng; 3- Chuẩn hóa quy trình, áp dụng các phương thức mới để triển khai công tác đối ngoại, như ngoại giao số, ngoại giao công chúng, ngoại giao trực tuyến...; 4- Xây dựng cơ sở vật chất, hạ tầng đồng bộ, hiện đại.

Trong nội hàm “ngoại giao hiện đại”, khâu “xây dựng đội ngũ cán bộ, đảng viên có bản lĩnh chính trị vững vàng, chuyên nghiệp, hiện đại, đổi mới, sáng tạo, luôn lấy lợi ích quốc gia - dân tộc làm mục tiêu cao nhất” là nhân tố có ý nghĩa quyết định, then chốt của then chốt. Năm 2018, phát biểu tại Hội nghị Ngoại giao lần thứ 30, Tổng Bí thư, Chủ tịch nước Nguyễn Phú Trọng đã căn dặn cán bộ ngành ngoại giao: “Càng hội nhập sâu với thế giới, chúng ta càng cần có các nhà ngoại giao có bản lĩnh chính trị; đủ trình độ, uy tín, phong cách để sánh vai với các nước, bạn bè quốc tế; toàn tâm, toàn ý vì sự nghiệp. Một nhà ngoại giao giỏi trước hết phải là một nhà chính trị giỏi, luôn lấy lợi ích của quốc gia, của chế độ làm kim chỉ nam trong hành động. Nhà ngoại giao luôn ghi nhớ rằng, phía sau mình là Đảng, là đất nước, là nhân dân. Phải tự tin, vững vàng, kiên định và khôn khéo”. Những yêu cầu của Trung ương, dặn dò của lãnh đạo Đảng và Nhà nước đối với cán bộ ngoại giao cũng chính là nhiệm vụ trọng tâm trong công tác xây dựng ngành đã được Bộ Ngoại giao chú trọng triển khai trong thời gian qua và tiếp tục đẩy mạnh hơn nữa trong thời gian tới trong chiến lược xây dựng nguồn nhân lực

ngoại giao chính quy, chuyên nghiệp, hiện đại, ngang tầm nhiệm vụ.

Trước những diễn biến ngày càng khó lường của bối cảnh tình hình thế giới và khu vực, những thay đổi nhanh chóng trong phương thức triển khai các hoạt động ngoại giao do tác động của cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư, người cán bộ làm công tác đối ngoại ngày nay càng cần có bản lĩnh chính trị vững vàng, luôn tin tưởng vào chủ trương, đường lối, chính sách đối ngoại của Đảng và Nhà nước; có tư duy hiện đại trong nghiên cứu, phân tích, đánh giá tình hình để tham mưu, đề xuất chính sách, chiến lược; có nền tảng kiến thức toàn diện, tổng hợp về nhiều lĩnh vực và quan trọng hơn hết, phải có lòng tự hào về lịch sử truyền thống của dân tộc, của ngành ngoại giao và có khát khao cống hiến vì một đất nước Việt Nam ngày càng hùng cường, phát triển mạnh mẽ hơn.

Một số khuyến nghị chính sách phát triển nguồn nhân lực ngoại giao hiện đại

Để có thể phát triển được đội ngũ cán bộ đối ngoại toàn diện, hiện đại, đáp ứng yêu cầu hội nhập quốc tế sâu rộng của đất nước trong tình hình mới, cần thực hiện đồng bộ một số giải pháp sau đây:

Một là, hoàn thiện và triển khai hiệu quả Đề án phát triển nguồn nhân lực ngành đối ngoại giai đoạn 2021 - 2030, tầm nhìn đến năm 2045, trong đó xác định rõ nhu cầu về nhân lực theo từng lĩnh vực, từng chuyên ngành của từng cơ quan, đơn vị trong mỗi giai đoạn cụ thể, gắn với những ưu tiên và định hướng về đối ngoại. Trên cơ sở đó, xây dựng và tổ chức các chương trình đào tạo, bồi dưỡng, cập nhật kiến thức và kỹ năng thực chất, lấy người học làm trung tâm, gắn sát với yêu cầu, nhiệm vụ của Bộ Ngoại giao nói riêng và các cơ quan, tổ chức làm công tác đối ngoại từ Trung ương đến địa phương nói chung.

Hai là, có giải pháp đột phá hơn cho công tác thu hút, tuyển chọn và giữ nhân tài, phù

hợp với đặc thù của ngành ngoại giao. Với mục tiêu là bảo đảm hoàn thành tốt nhiệm vụ, người đứng đầu cần được phân cấp mạnh mẽ hơn nữa và tự chịu trách nhiệm về quyết định của mình trong việc tuyển dụng đặc cách đối với những sinh viên tốt nghiệp loại xuất sắc, những trí thức, nhà khoa học, nghiên cứu viên... ở các cơ sở đào tạo trong nước và nước ngoài có chuyên ngành đào tạo và kiến thức, năng lực phù hợp với vị trí công tác tại các cơ quan, tổ chức làm công tác đối ngoại.

Ba là, với mục tiêu đóng góp hơn nữa vào các công việc chung của cộng đồng quốc tế và khu vực, cần tích cực thúc đẩy tham gia các tổ chức quốc tế, qua đó góp phần nâng cao vị thế của Việt Nam trên trường quốc tế, chủ động, tích cực hội nhập quốc tế và là thành viên có trách nhiệm của cộng đồng quốc tế. Quá trình đào tạo và tham gia các định chế quốc tế sẽ là cơ hội rất tốt để đội ngũ cán bộ đối ngoại được rèn luyện bản lĩnh, nâng cao năng lực, trình độ chuyên môn và ngoại ngữ, kinh nghiệm làm việc trong môi trường quốc tế, từng bước tiệm cận với trình độ khu vực và thế giới để từ đó có những đóng góp hiệu quả vào việc tham mưu xây dựng và triển khai chủ trương, đường lối đối ngoại của Đảng và Nhà nước.

Bốn là, tiếp tục triển khai và nhân rộng mô hình, cơ chế đào tạo cán bộ qua công việc đang phát huy hiệu quả tốt, như cơ chế tập sự lãnh đạo, quản lý⁽⁷⁾; cơ chế cử cán bộ trẻ làm việc tại các cơ quan đại diện Việt Nam ở một số địa bàn song phương và đa phương; góp phần phát triển hơn nữa đội ngũ chuyên gia, cán bộ chuyên sâu về một số lĩnh vực trọng tâm công tác...

Năm là, tăng cường công tác giáo dục, nâng cao bản lĩnh chính trị, truyền thống yêu nước, lòng tự hào dân tộc, yêu ngành, yêu nghề đối với đội ngũ cán bộ làm công tác đối ngoại, nhất là cán bộ trẻ như chỉ đạo của Phó Thủ tướng Chính phủ, Bộ trưởng Bộ Ngoại giao Phạm Bình Minh “toàn ngành luôn coi việc xây dựng đội

ngũ cán bộ ngoại giao trung thành tuyệt đối với Đảng, với Tổ quốc, có bản lĩnh chính trị vững vàng, có chuyên môn nghiệp vụ ngang tầm khu vực và dân tiệm cận trình độ quốc tế không chỉ là điều kiện tiên quyết để triển khai thắng lợi mọi nhiệm vụ đối ngoại mà Đảng và Nhà nước giao phó mà còn là mệnh lệnh từ trái tim của những người làm công tác đối ngoại”⁽⁸⁾. Thực tế cho thấy, một bộ phận ngày càng đông đội ngũ cán bộ trẻ tại Bộ Ngoại giao nói riêng và các cơ quan làm công tác đối ngoại nói chung được đào tạo bài bản ở nước ngoài, nhất là các nước phát triển trên thế giới, giỏi ngoại ngữ, tin học, am hiểu văn hóa, luật pháp của các nước sở tại, có tác phong, kỹ năng giao tiếp tốt, tư duy năng động, sáng tạo, thích ứng tốt với môi trường làm việc quốc tế vốn mang tính đa văn hóa, đồng thời không ngừng trau dồi, rèn luyện phẩm chất, bản lĩnh chính trị, nắm chắc chủ trương, đường lối của Đảng, chính sách, pháp luật của Nhà nước và có hiểu biết sâu sắc về lịch sử, văn hóa của dân tộc.

Sáu là, có cơ chế, chính sách đặc thù nhằm khuyến khích, động viên và giữ nguồn nhân lực chất lượng cao, hạn chế tình trạng chảy máu chất xám trước sự cạnh tranh và sức hấp dẫn ngày càng lớn của các công ty, doanh nghiệp nước ngoài và khu vực tư nhân. Theo đó, việc xây dựng chế độ phụ cấp đặc thù gắn với hàm, cấp ngoại giao cần được triển khai đồng bộ với việc tiêu chuẩn hóa đội ngũ cán bộ theo hướng chính quy, hiện đại. □

(7) Theo quy định của Bộ Ngoại giao, cán bộ trước khi được bổ nhiệm vào các vị trí lãnh đạo, quản lý, như phó vụ trưởng và tương đương trở lên đều phải trải qua quá trình tập sự, tham gia công tác lãnh đạo, quản lý tại đơn vị trong thời gian từ 18 tháng đến hai năm, với các quy định chặt chẽ, cụ thể về tiêu chuẩn cán bộ, đánh giá năng lực, kỹ năng quản lý, điều hành, trình độ chuyên môn, khả năng dẫn dắt, đoàn kết nội bộ...

(8) Phạm Bình Minh: “70 năm ngành Ngoại giao Việt Nam đồng hành cùng dân tộc”, <https://www.vietnamplus.vn/70-nam-nganh-ngoai-giao-viet-nam-dong-hanh-cung-dan-toc/339977.vnp>